

Nr 248.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till statliga åtgärder för tryggande av vedproduktionen m. m.; given Stockholms slott den 3 maj 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Herman Eriksson.

Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 maj 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och jordbruksdepartementen anför chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet Eriksson:

Redan vid krigsutbrottet i september 1939 stod det klart för statsmakterna, att betydande svårigheter kunde befaras uppstå för vår bränsleförsörjning, enär möjligheterna för import av såväl fasta som flytande bränslen kunde bliva minskade. I syfte att öka vedproduktionen och därigenom i viss mån ersätta de importerade bränslena med inhemskt vedbränsle ha därför vidtagits åtskilliga åtgärder. Sålunda har urtima riksdagen 1939 anvisat medel, 15 000 000 kronor, för reglering av vedproduktionen samt Kungl. Maj:t utfärdat bestämmelser rörande lån för förskottering av avverkningskostnad för ved och om meddelande av garanti åt skogsägare, att ved, som av honom produceras och ej finner köpare, skall av staten inlösas till fastställt pris. Rörande de närmare detaljerna i här berörda

föreskrifter må hänvisas till den redogörelse för dessa, som finnes intagen i propositionen nr 171 till innevarande års riksdag (sid. 5—8).

Utöver de åtgärder, som finnas omnämnda i nu angivna redogörelse, må framhållas, att Kungl. Maj:t enligt beslut den 5 april 1940 (S. F. S. nr 188) utsträckt tiden för statsgaranti för ved till och med den 15 maj 1940, vilket innebär, att vedkontoren må meddela garanti dels beträffande ved, som senast å sistnämnda dag anmäles vara avverkad, dock ej där veden avverkats tidigare än den 1 juli 1939, dels ock beträffande ved, som senast den 15 maj 1940 anmäles för avverkning före den 1 juli 1940.

De åtgärder som sålunda vidtagits åsyfta att stimulera den enskilde skogsägaren att på frivillighetens väg medverka till en ökad avverkning för säkerställande av vedbehovet. Sedan det visat sig tveksamt, huruvida erforderliga vedkvantiteter skulle kunna utvinnas enbart genom nu antydda åtgärder, har Kungl. Maj:t efter initiativ från statens vednämnd för innevarande års riksdag framlagt den förut omnämnda propositionen (nr 171) med förslag till lag om skyldighet att avverka ved till avsalu. Förslaget har av riksdagen godtagits med vissa jämkningar. Lagen, som utfärdats den 12 april 1940 (S. F. S. nr 199), stadgar, i den av riksdagen godkända avfattningen, skyldighet för ägare av skogsmark — av domänstyrelsen förvaltade skogar ha undantagits — och innehavare av avverkningsrätt att avverka ved till avsalu efter de närmare bestämmelser, vederbörande vedkontor efter anvisning av vednämnden meddelar. Därest fastställd avverkning icke verkställs inom föreskriven tid, äger vedkontoret besluta om avverkning för kronans räkning. Ersättning för tvångsavverkad ved utgår med skillnaden mellan det för orten gällande garantipriset för den ifrågavarande vedsorten och de beräknade kostnaderna för avverkning och uppläggning av veden.

I anslutning till nu lämnade uppgifter om åtgärder, som vidtagits för tryggnad av vedproduktionen, må ytterligare nämnas, att vednämnden i en den 16 januari 1940 dagtecknad skrivelse hos Kungl. Maj:t hemställt dels om bemyndigande att för reglering i möjligaste mån av landets bränsleförsörjning träffa avtal med större producenter eller producentsammanslutningar, exempelvis skogsägareföreningarna, om uppköp av minst 500 000 kubikmeter torr ved, vilka partier efter vednämndens direktiv sedermera skulle försäljas i reglerande syfte till priser, som bestämts i samråd med prissakkunniga, dels ock om anvisande av 4 000 000 kronor för att i form av förlagslån utlämnas till producenter eller producentsammanslutningar för kontanta uppköp av ved. Genom beslut den 19 januari 1940 har Kungl. Maj:t lämnat vednämnden det begärda bemyndigandet samt hemställt till fullmäktige i riksgäldskontoret att av det å förskottsstat för försvarsväsendet m. m. under fonden för förlag till statsverket anvisade förskottsanslaget till försvarsberedskapens stärkande i allmänhet disponera ett belopp av 4 000 000 kronor för utbetalning till statskontoret för utlämnande av förlagslån.

I skrivelse den 11 april 1940 till Kungl. Maj:t ha *statens industrikommision* och *statens vednämnd* gemensamt hemställt, att för budgetåret 1940/41 måtte anvisas följande anslag, nämligen för inköp och inlösen av ved 30 000 000 kronor, för omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved 2 000 000 kronor, för utlämnande av lån för förskottering av avverkningskostnad 20 000 000 kronor samt för bestridande av kostnader för eventuell tvångsavverkning 7 000 000 kronor.

Industrikommissionen och vednämnden ha till en början uppehållit sig vid förhållandena under bränslesäsongen 1940/41 samt därvid inledningsvis erinrat om att statsgaranti för ved kunde meddelas för en myckenhet av 16 miljoner kubikmeter och att till följd härav, därest garantin till fullo toges i anspråk, efter frånräknande av de normala behoven av ved på omkring 7,5 miljoner kubikmeter, ett vedlager för bränslesäsongen 1940/41 av omkring 9 miljoner kubikmeter skulle vara att påräkna. För såvitt ej särskilt ogynnsamma omständigheter inträffade, torde enligt kommissionens och nämndens mening den beräknade kvantiteten kastved och långved för hushålls- och industriändamål, 16 miljoner kubikmeter, bliva avverkad, ehuru avverkningsarbetet inom vissa norrländska och sydsvenska län sannolikt behövde utsträckas över sommaren.

Beträffande den omfattning, i vilken statens garanti blivit ifrågasatt, har följande framhållits:

Till den 1 april 1940 hade till vedkontoren inkommit garantianmälningar, avseende en sammanlagd vedkvantitet av c:a 10 miljoner kubikmeter eller 61 % av den maximikvantitet ved, för vilken garanti sammanlagt må meddelas. Inom vissa län och för vissa skogsägaregrupper förelågo den 1 april garantianmälningar å större vedkvantiteter än vad vednämnden vid fördelning av maximikvantiteten å olika län och skogsägaregrupper fastställt. En jämförelse mellan de månatliga avverkningsrapporterna och inkomna rapporter om garantianmälningar visade, att all för avsalu avverkad ved icke hade garantianmälts, vilket bl. a. torde bero på att redan försåld ved i viss utsträckning icke anmälts till statsgaranti. Exempelvis kunde anföras, att av den för Malmöhus och Kristianstads län beräknade avverkningskvantiteten, 730 000 kubikmeter, endast 45 % garantianmälts, medan 90 % avverkats till den 1 april. Skulle under den förlängda anmälningstiden garantianmälningarna sammanlagt uppgå till maximikvantiteten, komme den totala vedavverkningen att måhända överstiga nämnda kvantitet. Därtill torde komma en viss vedavverkning även under juli månad, och det finge således icke anses uteslutet, att utöver den fastställda kvantiteten, 16 miljoner kubikmeter, en eller annan miljon kubikmeter kunde bliva disponibel för nästa bränslesäsong.

Kommissionen och nämnden ha därefter, under erinran om att uppfyllandet av meddelad garanti må påkallas tidigast den 1 januari 1941 och senast den 1 mars samma år, framhållit, att det i nuvarande läge med hänsyn till många svårberäkneliga faktorer icke läte sig göra att närmare bestämma omfattningen av den inlösen av ved, som kunde komma att ifrågasättas på

grund av meddelad garanti. Man torde enligt kommissionens och nämndens uppfattning dock få räkna med att för vissa, särskilt avlägset belägna vedkvantiteter uppfyllande av statsgarantien komme att påkallas. För att medel skulle finnas tillgängliga för inlösen av ved, varå statsgaranti meddelats, borde för förbrukningsåret 1940/41 anvisas ett särskilt anslag. Storleken av detta borde emellertid, efter vad kommissionen och nämnden framhållit, närmare övervägas i samband med frågan om medel för anskaffande och hållande av ett statens vedförråd.

Efter att ha påpekat, att ett dylikt förråd borde användas främst i förbrukningsreglerande syfte, ha kommissionen och nämnden härom vidare anfört huvudsakligen följande:

I första hand torde den del av beredskapslagret, som avverkades å kronoskogar, kunna efter överenskommelse med domänstyrelsen ställas till vednämndens disposition för att genom de skilda revirförvaltningarna tillhandahållas för konsumtionen efter anvisningar av vederbörande vedkontor. På liknande sätt torde avtal kunna träffas med myndigheter, som förvaltade övriga allmänna skogar, angående rätt till disposition av en icke oväsentlig del av dessa skogars beredskapslager. I vissa fall kunde möjligheter också föreligga att från bolagsskogar och större andra enskilda skogar under ordnad förvaltning få disponera vissa reservförråd. Större delen av regleringsförrådet finge dock anskaffas från andra enskilda skogar än nyss nämnts, och för detta ändamål syntes skogsägareföreningarna lämpligen kunna anlitas. Därvid torde böra eftersträvas sådana avtal, som tillförsäkrade vednämnden dispositionen av vissa större partier, varom föreningarna tecknat kontrakt.

I den mån det av olika anledningar kunde visa sig lämpligt och erforderligt att anskaffa ifrågavarande reservförråd genom direkta inköpsavtal för statens räkning i stället för genom sådana avtal om dispositionsrätt, som nyss nämnts, borde detta ske genom vederbörande vedkontor eller ock genom anlitande av domänverkets lokala förvaltningsorgan eller annan lämplig myndighet eller organisation. Domänverkets lokala organ torde under krisförhållanden i viss utsträckning få minskade förvaltningsuppgifter, särskilt i fråga om de delar av förvaltningen, som avsåge åtgärder för skogstillgångarnas förbättrande. För de lokala organen för bränsleförsörjningen vore det givetvis av stort värde att kunna få utnyttja den sakkunskap och organisation, som redan funnes på detta område. Detta uteslöte icke, att kristidsstyrelserna lämpligen borde för vissa större konsumtionsorter i god tid ordna med inköp och transport till orterna i fråga av erforderliga vedpartier.

Enligt de nu antydda allmänna riktlinjerna för anskaffande och hållande av ett statens regleringsförråd av ved skulle en viss begränsning i behovet av medel för ändamålet kunna vinnas. Ett sådant förråd kunde ökas med ved, som avverkades av staten efter tvångsutsyning men komme att successivt minskas under konsumtionsåret. Genom inlösen på grund av statsgaranti torde förrådet erhålla ett tillskott, vars storlek det vore svårt att beräkna. Vid bedömandet av vilka kvantiteter ved som komme att bli föremål för **inköp** eller inlösen hade det ansetts, att den genomsnittliga lagerbehållningen under konsumtionsåret i stort sett borde kunna begränsas till cirka 3 miljoner kubikmeter. Med hänsyn härtill kunde behovet av medel för

nämnda verksamhet uppskattas till cirka 30 000 000 kronor, vilka medel beräknades inflyta till statsverket i samband med vedens försäljning till konsumenterna. För direkta omkostnader i samband med denna verksamhet syntes man försiktigtvis böra räkna med ett belopp av 50 öre per kubikmeter av den genomsnittliga lagerhållningen samt därjämte ett visst belopp för oförutsedda och diverse kostnader, varför omkostnaderna icke torde böra beräknas lägre än 2 000 000 kronor. I enlighet härmed skulle alltså för budgetåret 1940/41 för nu nämnda ändamål erfordras ett anslag av 30 000 000 kronor för inköp och inlösen av ved samt ett anslag av 2 000 000 kronor för därmed förenade omkostnader.

I anslutning härtill ha industrikommissionen och vednämnden meddelat, att inom kommissionen upprättats plan för försörjning med fasta bränslen under bränslesäsongen 1940/41 samt beträffande denna anfört följande:

Den upprättade försörjningsplanen byggde dels på en icke oväsentlig import av kol och koks, dels ock på en utökad inhemsk produktion av vedbränsle. Av dessa båda förutsättningar borde den senare i varje fall kunna infrias. Vad åter importen av kol och koks beträffade vore utsikterna betydligt ovissare. Skulle större mängder kol och koks kunna importeras än vad försörjningsplanen förutsatte, borde överskjutande kvantitet uppläggas i beredskapslager. Skulle däremot importen komma att understiga beräknade kvantiteter, syntes en fullständig och snabb nyorientering med hänsyn till då föreliggande förhållanden böra vidtagas. Förutom en stark inskränkning i bränsleförbrukningen samt en ökad användning av bränntorv och andra ersättningsbränslen ävensom rå ved torde få tagas under övervägande, i vilken utsträckning massaindustriens lager av torr massaved, som utgjorde vår enda större bränslereserv, måste anlitas för bränsleändamål.

För att möta särskilt svåra och hastigt inträdande situationer i vår bränsleförsörjning borde måhända ständigt finnas ett reservlager av vedbränsle, som utan risk för nämnvärd värdeförsämring torde kunna uppgå till ett års normalförbrukning eller 7,5 miljoner kubikmeter. Att nu medhinnna uppläggande av ett reservlager av så betydande storlek jämte återstående avverkning av den vedkvantitet, som beräknats för nästa bränslesäsong, måste anses uteslutet ur arbetskraftssynpunkt, då detta skulle innebära allt för djupa ingripanden i näringslivet.

Industrikommissionen och vednämnden ha sedermera övergått till att behandla vissa åtgärder, vilka redan nu böra vidtagas för att säkerställa bränsleförsörjningen under bränslesäsongen 1941/42. Härom anföres bland annat följande:

De erfarenheter, som gjorts under den gångna vintern, gäve oförtydligt vid handen att åtgärder måste vidtagas i mycket god tid, då det gällde att säkerställa landets bränsleförsörjning. Genom en allt mer utvecklad industri och genom alltjämt fortgående krav på förbättrad och mera bekvämlig belysning och värme hade vi i ständigt ökad grad gjort oss beroende av tillförsel av bränsle från utlandet. Vid en handelsavspärning vore det därför uppenbart, att en sådan genomgripande omläggning av vår hushållning och vårt näringsliv, som ett utbyte av kol, koks och flytande bränsle mot vårt inhemska bränsle, ved, innebure, erbjöde många svåra problem ur arbetskrafts- och transportsynpunkt. Inom kommissionen och nämnden

komme dessa problem i samarbete med vederbörande organ att bli va föremål för vidare utredning och förslag. Såväl nu nämnda förhållanden som att veden för att bli va ett fullgott bränsle måste avverkas vintern före den bränslesäsong, under vilken den skulle komma till användning, gåve anledning att redan nu föreslå vissa förberedande åtgärder för bränslesäsongen 1941/42.

Tidigare hade framhållits svårigheten att angiva det vedbehov, som erfordrades för nästa bränslesäsong. Att angiva vedbehovet för en därpå följande vore ännu vanskligare. Skulle något fredsslut ej föreligga före sommaren 1941 och importen av fossila bränslen gradvis försvåras, kunde för bränslesäsongen 1941/42 föreligga ett ännu större vedbehov än som beräknats för bränslesäsongen 1940/41. Detta behov borde mötas med en så stor vedavverkning, som kunde åstadkommas utan att alltför starkt inkräkta på landets produktion i övrigt. Industrikommissionen och vednämnden ansåge i enlighet därmed, att vedavverkningarna för avsalu, som för innevarande avverkningssäsong beräknats till 16 miljoner kubikmeter, för följande säsong borde planläggas för en avverkning av 25 miljoner kubikmeter. Därigenom skulle erhållas ett ganska ansevärt reservlager, som i ett svårt krisläge delvis skulle kunna tagas i anspråk även under bränsleåret 1940/41. Att räkna med ännu större kvantitet syntes icke vara motiverat. Skulle importen ytterligare försvåras, måste detta nämligen återverka på vår export och leda till sådana inskränkningar i exportindustriernas sysselsättningsgrad att bränslebehovet i motsvarande mån begränsades.

Den föreslagna produktionen av 25 miljoner kubikmeter ved avsåges helt för bränsleändamål och i denna kvantitet inginge ej behovet av ved för träkolsframställning. För att säkerställa landets träkolsförsörjning borde emellertid vid bestämmandet av en skogsägares produktionsskyldighet vederbörlig hänsyn även tagas till denna i nuvarande krisläge viktiga försörjningsfråga. Industrikommissionen och vednämnden komme att upptaga frågan till behandling vid sammanträde med representanter för järnbruken, varefter densamma komme att anmälas för Kungl. Maj:t.

För att så långt möjligt kunna upprätthålla en ekonomisk aptering och i händelse av ett fredsslut kunna vinna en snabbare och mera lämplig avsättning för ett så stort beredskapslager, som nyss föreslagits, borde vid fullgörandet av produktionsskyldigheten skogsägare medgivas rätt att upparbeta virket i form av såväl kastved och långved (flottad och oflottad) som massaved och kolved. I fråga om massaved och kolved förutsattes härvid, att virket reserverades för bränsleändamål, så länge medgivande till annan disposition ej lämnats av industrikommissionen.

Medan å ena sidan ett säkerställande av vårt lands bränsleförsörjning motiverade uppläggande av ett jämförelsevis stort beredskapslager av ved, ville man å andra sidan i händelse av fred icke utsätta sig för risken att göra stora ekonomiska förluster genom att lägga upp ett allt för stort beredskapslager. Under aktgivande härpå föresloges därför, dels att åtgärder snarast möjligt vidtoges för att igångsätta vedproduktionen för bränslesäsongen 1941/42 redan instundande sommar, dels att den föreslagna avverkningen av beräknade 25 miljoner kubikmeter uppdelades på två tidsperioder, så att 10 miljoner kubikmeter avverkades under tiden den 1 juli—31 december 1940, för vilken kvantitet anmälan om statsgaranti skulle ingivas före den 1 oktober, och — i den mån så befunnnes erforderligt vid en omprövning av vårt försörjningsläge under senare delen av innevarande

år — ytterligare 15 miljoner kubikmeter under första halvåret av 1941. Anmälan om statsgaranti för sistnämnda vedkvantitet borde ingivas under tiden den 1 januari—31 mars 1941.

I frågan rörande riktlinjerna för ett främjande av en vedproduktion av nu angiven storlek har i kommissionens och nämndens skrivelse framhållits i huvudsak följande:

Under innevarande avverkningsssäsong hade främjande åtgärder för vedproduktionen bestått i statsgaranti för ved och utlämning av lån till skogsägareförening, ansluten till Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, för förskottering av avverkningskostnad för ved.

Möjligheten att söka statsgaranti för ved hade väl utnyttjats och komme måhända att helt utnyttjas. Garantiprisens betydelse ökades i samma mån som övergången till mera normala förhållanden kunde börja skönjas. Skogsägarna komme därför säkerligen att så småningom mera allmänt anlita denna garanti, i all synnerhet som numera en bättre kännedom förelåge om systemets innebörd. Vednämnden ansåge sig därför även för nästa avverkningsssäsong böra föreslå, att staten i viss omfattning garanterade skogsägare, att av dem framställd ved, vilken icke funnit köpare, skulle, därest stadgade förutsättningar vore uppfyllda, av staten inlösas till ett visst bestämt pris. Någon anledning att ändra nu gällande garantipriser förelåge ej. Vednämnden hade dock under övervägande, huruvida icke de goda transportmöjligheter, som vattenvägarna erbjöde, borde vid bränsleförsörjningen utnyttjas bättre än hittills skett. Detta syfte skulle kunna främjas genom höjning av garantipriset för ved vid upplagsplatser vid flottled, vilka vore åtkomliga för båttransport. För såvitt en dylik jämkning av garantipriset för ved vid närmare utredning funnes böra ske, komme anmälan att göras därom till Kungl. Maj:t. Garantipriserna borde eljest fastställas till samma belopp för angivna sortiment som gällde för den kvantitet, vilken avsåges att avverkas under senare halvåret 1940. Såsom tidigare omnämnts, torde kolved i vissa fall kunna läggas som bränslereserv och inrymmas under garantibestämmelserna för långved. I förtydligande syfte torde dock gällande bestämmelser böra kompletteras i fråga om långved med uppgift, att till långved räknades även sådan kolved, som reserverades för bränsleändamål.

För sådan massaved, som kunde reserveras för bränsleändamål och komma i åtnjutande av statsgaranti, föresloges följande garantipriser, nämligen: för prima sulfited lägst 7 kronor 50 öre och högst 9 kronor, för sekunda sulfited och prima sulfatved lägst 6 kronor och högst 7 kronor 50 öre samt för sekunda sulfatved lägst 5 kronor 50 öre och högst 7 kronor. I övrigt borde statsgarantien följa hittills gällande bestämmelser. De av vednämnden fastställda garantiområdena syntes tills vidare ej böra utökas.

Sedan i skrivelsen vidare erinrats om att för utlämnande av lån för förskottering av avverkningskostnad å tillägsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 anvisats ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor såsom kapitalinvestering i fonden för förslag till statsverket, har beträffande dylika förskottslån anförts:

Lån för förskottering av avverkningskostnad hade av vednämnden tills dato beviljats till ett antal av 57 stycken och till ett sammanlagt belopp

av 3 218 287 kronor. Lånemöjligheterna hade icke utnyttjats i den utsträckning, som man haft anledning förmoda. Den förnämsta orsaken härtill torde vara, att lånemöjlighet ej förelegat, förrän en stor del av avverknings-säsongen förgått. Beträffande gällande bestämmelser om lån för förskottering av avverkningskostnad hade vednämnden haft överläggning med Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, varvid förbundet framfört önskemål om att bestämmelserna skulle jämkas så, att lån kunde lämnas till föreningarna utan att lånen därvid skulle vara bundna till vissa angivna personer. Den föreskrivna räntan, 4 %, hade också ansetts vara hög och det hade av förbundet ifrågasatts, om ränta överhuvudtaget måste beräknas. I en framställning till vednämnden den 4 april 1940 hade riksförbundet i fråga om låneverksamheten uttalat, att kreditmedel för förskottering av avverkningskostnad även i fortsättningen borde stå till förfogande, men att ett förenklande av det tekniska låneförfarandet vore högeligen önskvärt.

Vid riksdagsbehandlingen av frågan om förskottslån för avverkningskostnad hade förutsatts såväl av vederbörande departementschef som av det utskott, vilket behandlade ärendet, att de kontrakt om vedleverans, som upprättades mellan skogsägareföreningarna och leverantörerna skulle utgöra säkerhet för lånen. Någon ändring beträffande detta villkor för låneverksamheten, som av statsmakterna angivits som grundförutsättning för densamma, torde knappast kunna åstadkommas. Vid sådant förhållande ansågo sig industrikommissionen och vednämnden icke böra föreslå några nämnvärda förändringar av det nu föreskrivna låneförfarandet. Då lånemöjligheterna nu avsåges att föreligga till och med före avverknings-säsongens början, torde för övrigt de gällande grunderna icke behöva bereda föreningarna sådana olägenheter, att en ändring av dessa kunde anses påkallad i den riktning riksförbundet ifrågasatt. Även räntesatsen, 4 %, syntes böra bibehållas.

Enligt fastställd fördelning på skogsägaregrupper av de kvantiteter ved, vilka kunde omfattas av statsgaranti, belöpte sig på gruppen »övriga enskilda skogar» 9 640 000 kubikmeter. För nästa avverknings-säsong kunde motsvarande kvantitet beräknas till c:a 15 miljoner kubikmeter. För vilken vedkvantitet lån komme att sökas vore givetvis svårt att nu förutse. Industrikommissionen och vednämnden beräknade förslagsvis, att lån komme att sökas för ungefärligen en tredjedel av nyssnämnda kvantitet eller omkring 5 miljoner kubikmeter. Om medelpriset vid långivning antoges bliva 4 kronor per kubikmeter, skulle sålunda för budgetåret 1940/41 erfordras ett anslag för ifrågavarande ändamål av 20 000 000 kronor.

Industrikommissionen och vednämnden ha ytterligare, under hänvisning till att vid tvångsutsyning och tvångsavverkning jämlikt lagen om skyldighet att avverka ved till avsalu vissa kostnader kunna komma att uppstå, framhållit, att de utginge från att centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund komme att göra framställning om ersättning för de kostnader, som eventuellt kunde uppkomma för skogsvårdsstyrelserna för deras biträde vid tvångsutsyning och vad därmed har samband. Kommissionen och nämnden ha slutligen påpekat, att tvångsingripande jämlikt nyss berörda lag endast i undantagsfall torde ifrågakomma, men att för bestridande av de kostnader, som eventuella tvångsåtgärder kunde medföra, ett anslag av 7 000 000 kronor likväl syntes vara erforderligt. Nu angivna belopp erhöles, om man

utginge från en miljon kubikmeter och ett medelgarantipris av 7 kronor per kubikmeter.

Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund har i skrivelse den 26 april 1940 under hänvisning till industrikommissionens och vednämndens skrivelse hemställt, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att för budgetåret 1940/41 för bestridande i mån av behov av skogsvårdsstyrelsernas kostnader för anskaffning av vedbränsle anvisa ett anslag av 150 000 kronor.

Centralrådet har i skrivelsen till en början meddelat, att centralrådet från vederbörande skogsvårdsstyrelser begärt uppgifter rörande storleken av de kostnader, som för styrelserna kunde uppstå vid deras medverkan till den planerade vedavverkningens genomförande, samt att centralrådet i samband därmed uttalat, bland annat, att det ur allmän synpunkt vore önskvärt, att skogsvårdsstyrelserna av egna medel kunde bestrida de utgifter varom här vore fråga. Under framhållande av att nio skogsvårdsstyrelser icke ansett sig böra äska statsanslag för ifrågavarande ändamål har centralrådet vidare anfört huvudsakligen följande:

Centralrådet ansåge det för sin del vara av synnerlig vikt, att skogsvårdsstyrelserna på allt sätt biträdde vid vedanskaffningsprogrammets genomförande. I nu löpande kampanj hade skogsvårdsstyrelserna på centralrådets anmaning tagit verksam del. Utan deras biträde skulle förvisso det gynnsamma resultatet av denna ej kunnat uppnås. Härtill hade icke minst det förhållandet bidragit, att skogsvårdsstyrelserna på centralrådets uppmaning på billigast möjliga villkor ställt stämpningsbiträde till skogsägarnas förfogande. För de kostnader, detta hittills förorsakat skogsvårdsstyrelserna, hade centralrådet av allmänt ekonomiska skäl underlåtit göra framställning om statsanslag.

Vid den betydande utvidgning av vedanskaffningsverksamheten, som nu planerades, läte sig emellertid detta ej göra. Härvid utginge centralrådet från att det för programmets genomförande överhuvud taget vore av största betydelse, att skogsvårdsstyrelserna kunde tillhandahålla skogsägarna stämpningsbiträde på oförändrade eller i varje fall icke i väsentligare mån ofördelaktigare villkor. Detta bidroge till att skogsägarna i god tid inkomme med sina ansökningar om utsyning, vilket vore nödvändigt för en rationell planläggning av detta arbete, som i sin tur vore nödvändig, om det skulle kunna medhinnas. Att det ur skogsvårdssynpunkt vore av största vikt, att skogsägarna anlidade skogsvårdsstyrelsernas biträde vid stämplingar, syntes icke behöva närmare motiveras.

Ett särskilt statsanslag borde således enligt centralrådets mening anvisas för täckande av skogsvårdsstyrelsernas ifrågavarande utgifter. Skogsvårdsstyrelsernas beräkningar häröver slutade å ett belopp av 222 550 kronor. Detta belopp vore av naturliga skäl mycket approximativt. Då centralrådet alltjämt ansåge, att skogsvårdsstyrelserna så långt möjligt borde bestrida förevarande kostnader av egna medel och i denna tid måste vinnlägga sig om den strängaste sparsamhet, ville centralrådet räkna med att nyssnämnda summa icke i sin helhet skulle behöva för ändamålet anvisas. Å andra sidan torde en alltför radikal beskärning av densamma icke böra ske, då därigenom vedanskaffningsprogrammets genomförande skulle kunna i viss utsträckning

vedervågas. Centralrådet ansåge för sin del, att anslaget i fråga borde uppföras med 150 000 kronor.

I en den 27 april 1940 till folkhushållningsdepartementet inkommen skrift har därjämte länsjägmästaren hos skogsvårdsstyrelsen i Stockholms län, E. Hedemann-Gade, närmare berört möjligheterna att inom Stockholms län verkställa erforderliga avverkningar för mötande av vedbehovet.

Över industrikommissionens och vednämndens framställning har efter remiss *domänstyrelsen* den 30 april 1940 avgivit infortrat utlåtande. I detta har styrelsen endast berört de frågor, som angå domänfondens skogar och personal. Utlåtandet innehåller huvudsakligen följande:

Den ved som under innevarande bränslesäsong avverkats å domänfondens skogar vore till större delen försäld, varför endast en mindre mängd ved kunde komma i fråga till försäljning efter anvisning av vederbörande vedkontor genom de skilda revirförvaltningarna. Styrelsen vore emellertid beredd att genom vederbörande jägmästare för konsumtion tillhandahålla den ännu oförsälda veden efter anvisning av vedkontoren.

Beträffande förslaget om att eventuellt anlita domänverkets lokala förvaltningsorgan för anskaffning av ett reservförråd av ved om tre miljoner kubikmeter framhölls, att domänverkspersonalen avsevärt minskats genom inkallelser till militärtjänst och att många domänverkstjänstemän anlidades i vedkontor och andra kristidsorganisationer. Förvaltningsbestyren torde ej heller kunna minskas i sådan omfattning, att den återstående personalen i större utsträckning kunde medhinna uppgifter av nu berörd art, särskilt med hänsyn till det förhållandet, att vedavverkningarna å kronans skogar vore avsedda att bedrivas i all den omfattning som förhållandena medgäve. Därest inköp av ifrågavarande reservförråd av ved över huvud taget skulle äga rum, syntes dessa böra verkställas av vedkontoren.

Departementchefen. De statliga åtgärder, som vidtagits för att i nuvarande krisläge utvidga vedproduktionen, åsyfta i första hand att åstadkomma en sådan ökning i avverkningarna, att därigenom utvunnen vedkvantitet kan till viss del ersätta den import av fasta bränslen, som av skilda anledningar icke kan hållas igång under nuvarande förhållanden. Med utgångspunkt härifrån har vedbehovet för bränslesäsongen 1940/41 beräknats uppgå till 16 miljoner kubikmeter löst mått. Av denna myckenhet lära omkring 7 miljoner kubikmeter utgöra normalbehovet av kastved. Därest importen av fasta bränslen på grund av oförutsedda förhållanden skulle komma att ytterligare nedgå, torde det icke vara uteslutet, att vedbehovet kan komma att stiga utöver här angiven myckenhet.

Nu pågående avverkningar beräknas av industrikommissionen och vednämnden kunna giva till resultat, att en vedtillgång på omkring 16 miljoner kubikmeter skall bli disponibel för bränslesäsongen 1940/41. Det anses därjämte icke uteslutet att en eller annan miljon kubikmeter ved därutöver kan bli tillgänglig för nästa bränslesäsong. De förut berörda behoven skulle således i stort sett vara tryggade. Med hänsyn till osäkerheten i beräk-

ningarna lär man dock få räkna med att en viss knapphet på bränsle kan komma att uppstå. Den eventuella bristen torde få ersättas medelst ersättningsbränslen eller genom att ved från de avverkningar, som måste komma till stånd under budgetåret 1940/41 för tillgodoseende av vedbehovet för bränslesäsongen 1941/42, tages i anspråk i förtid.

Frågan om säkerställande av landets behov av vedbränsle för bränslesäsongen 1941/42 synes i samband härmed preliminärt böra upptagas till övertägande. Av det tidigare anförda framgår, att man för säsongen 1941/42 icke bör räkna med någon behållning av ved från föregående bränsleperiod. Behovet måste således helt tillfredsställas genom avverkning, som för att veden skall bliva av fullgod beskaffenhet måste äga rum under vintern 1940/41. Säsom industrikommissionen och vednämnden framhållit föreliggande avsevärda svårigheter att redan för nästa bränslesäsong beräkna vedbehovet; än svårare blir ett bedömande för därpå följande säsong. Därest nuvarande begränsade importmöjligheter komma att fortfara även under kommande avverkningsperiod, lär man i överensstämmelse med industrikommissionens och vednämndens uppfattning få utgå från att vedbehovet blir större för bränslesäsongen 1941/42 än för säsongen 1940/41. Den av industrikommissionen och vednämnden för avverkning beräknade myckenheten av 25 miljoner kubikmeter ved för avsalu synes kunna godtagas, även om man icke får bortse från de stora svårigheter av praktisk art, som äro förenade med en avverkning av dylika mått. För att underlätta för skogsägare att medverka till en avverkning av denna stora kvantitet böra däri få inräknas även vissa myckenheter massaved och kolved. Dessa myckenheter böra i så fall emellertid ej utan särskilt medgivande få användas annat än för bränsleändamål.

För den händelse ändrade förhållanden skulle inträda och på grund härav andra dispositioner bliva nödvändiga, synas möjligheter böra stå öppna att vidtaga ändringar i planläggningen. Med hänsyn härtill synes försiktigheten bjuda att avverkningskvantiteten icke genast fastställas för hela avverkningsperioden utan att densamma uppdelas på två tidsperioder, omfattande senare hälften av 1940 respektive förra hälften av 1941. I enlighet med det av myndigheterna framlagda förslaget bör avverkningskvantiteten preliminärt bestämmas till 10 miljoner kubikmeter för senare hälften av innevarande år och 15 miljoner kubikmeter för förra hälften 1941.

De åtgärder, som från statens sida vidtagits för främjande och stödjande av vedproduktionen, bestå, såsom tidigare nämnts, i statsgaranti för ved och utlämnande av lån till skogsägareförening, ansluten till Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, för förskottering av avverkningskostnad för ved. Därjämte föreligger numera möjlighet att tvångsvis förmå skogsägare att avverka ved till avsalu enligt lagen den 12 april 1940 i detta ämne.

De skäl som tidigare anförts för statligt stöd för åstadkommande av en ökning av vedproduktionen göra sig numera med hänsyn till den planerade

utvidgningen av vedavverkningarna gällande med än större styrka. Det torde även kunna förväntas, att, sedan skogsägarna mera allmänt erhållit känedom om formerna för statens medverkan i nu berörda hänseende, statens stöd kommer att i större omfattning tagas i anspråk. Den hittills bedrivna låneverksamheten och systemet med garanti från statens sida att ved, som ej funnit köpare, skall inlösas till visst bestämt pris synas mig därför böra alltjämt upprätthållas.

Beträffande bestämmelserna för låneverksamheten har Sveriges skogsägareföreningars riksförbund hos vednämnden framfört önskemål om att lån skulle kunna utlämnas till föreningarna utan att därvid angäves, att lånen skulle tilldelas vissa angivna personer, varjämte riksförbundet framhållit, att räntan å lånen vore för hög. Det förstnämnda önskemålet torde syfta på bestämmelsen, att skogsägareföreningens ansökan om lån skall vara åtföljd av avskrifter av de leveranskontrakt, som avses med låneansökningen.

Någon ändring i den av riksförbundet föreslagna riktningen anser jag mig icke böra förorda, enär därigenom den enda säkerhet, som staten erhåller från skogsägareföreningarnas sida, nämligen leveranskontrakten, skulle försvinna. Det synes mig för övrigt icke innebära någon större olägenhet för föreningarna att denna ur statens synpunkt rimliga begäran alltjämt uppehålls. Ej heller kan den räntefot, som nu tillämpas för här ifrågavarande lån, med nuvarande allmänna ränteläge anses vara hög. Räntefoten synes mig således alltjämt böra bibehållas å nuvarande nivå.

Vad angår de allmänna föreskrifterna om statsgaranti för ved torde desamma böra oförändrade gälla även i fortsättningen. I likhet med vad nu gäller lärer det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga, efter omständigheterna påkallade föreskrifter i fråga om garantipriserna och om de vedsorter, som avses skola omfattas av garantien. Jämväl giltighetstiden för meddelad garanti synes böra såsom nu bestämmas av Kungl. Maj:t.

Såsom förut antytts har för innevarande budgetår å kapitalbudgeten under fonden för förslag till statsverket anvisats ett reservationsanslag till Reglering av vedproduktionen av 15 000 000 kronor. Från anslaget skola bestridas utgifterna för den låneverksamhet, som visar sig behöblig för förskottering av avverkningskostnader samt de kostnader, som kunna uppstå för staten, därest uppfyllandet av meddelad garanti för inlösen av ved skulle påkallas. Vid tiden för industrikommissionens och vednämndens skrivelse hade 57 lån å tillhoppa 3 218 287 kronor beviljats att utgå från nyssnämnda anslag. Under innevarande budgetår är icke någon utgift för uppfyllande av meddelad statsgaranti att förutse, enär fullgörande av dylik garantiutfästelse för ved, som avverkats före den 1 juli 1940, enligt gällande bestämmelser icke får påkallas annat än under tiden 1 januari—1 mars 1941. En betydande reservation å anslaget i fråga lärer därför vara att förvänta.

För lån för förskottering av avverkningskostnader torde emellertid utöver den blivande reservationen ett avsevärt behov av medel komma att uppstå,

därest den planerade avverkningen under budgetåret 1940/41 skall kunna genomföras. Industrikommissionen och vednämnden ha räknat med att lån komma att sökas för ungefär en tredjedel av den avverkningskvantitet, som beräknas falla å enskilda skogar. Då denna beräknas bliva 15 miljoner kubikmeter, skulle långivningen komma att omfatta omkring 5 miljoner kubikmeter. Efter ett medelpris vid långivning om 4 kronor per kubikmeter har medelsbehovet uppskattats till 20 000 000 kronor.

Mot de gjorda beräkningarna synes mig intet vara att erinra. Emellertid lär med hänsyn till den reservation, som synes kunna påräknas å kapitalinvesteringsanslaget till Reglering av vedproduktionen, kunna ifrågasättas att avsevärt reducera det begärda beloppet. En försiktig bedömning synes giva vid handen, att reservationen å anslaget i fråga kan uppskattas till omkring 10 000 000 kronor. Med hänsyn härtill synes det vara tillfyllest, om för nästa budgetår ytterligare 10 000 000 kronor ställas till förfogande för här ifrågavarande ändamål.

Såsom jag tidigare framhållit kunna några anspråk på uppfyllande av meddelad statsgaranti för ved icke ifrågakomma under innevarande budgetår. Däremot kunna dylika krav väntas framställda under budgetåret 1940/41. I vilken utsträckning sådana krav komma att göras är emellertid beroende på flera omständigheter, rörande vilka man för närvarande endast kan göra vissa antaganden. Man torde således med visst fog kunna utgå från att den vedmängd, som under innevarande avverkningsperiod utvunnits ur skogarna, till övervägande delen kommer att förbrukas under bränslesäsongen 1940/41. Därav lär bli följden, att statens garanti kommer att påkallas endast i undantagsfall. För bestridande av de utgifter av nu antydd art, med vilka man icke kan undgå att räkna, böra emellertid medel finnas tillgängliga.

Efter förslag av vednämnden, vilket vunnit industrikommissionens anslutning, har, såsom av det föregående framgår, Kungl. Maj:t den 19 januari 1940 förskottsvis ställt 4 000 000 kronor till förfogande för utlämnande av lån för inköp av ved, varöver staten skulle äga dispositionsrätt. Syftet härmed var att tillförsäkra staten möjligheter att genom att disponera över ett vedlager av lämplig storlek ingripa i såväl förbruknings- som prisreglerande avseende å vedmarknaden. Av det anvisade beloppet ha, enligt vad industrikommissionen och vednämnden upplyst, endast 550 000 kronor utlånats för inköp av omkring 70 000 kubikmeter ved.

För att möjliggöra för staten att i vidare omfattning kunna ingripa i nu berörda hänseenden ha kommissionen och nämnden föreslagit uppläggande av ett regleringslager om cirka 3 miljoner kubikmeter ved. Ett sådant lager torde ha en viktig uppgift att fylla i marknadsutjämnande syfte. Därest förbrukningsreglering för ved i en eller annan form blir genomförd och försäljning av ved underkastas inskränkningar, lär det vara än mer påkallat, att staten kan disponera vissa vedkvantiteter. Rörande formerna för anskaf-

fandet och handhavandet av dylika statliga vedlager torde det böra ankomma på vednämnden att efter omständigheterna fatta beslut.

För finansiering av en verksamhet av nu avsedd art böra särskilda medel vara att tillgå på kapitalbudgeten. Med utgångspunkt från den av myndigheterna angivna storleken av det vedlager, som skall stå till statens disposition, 3 miljoner kubikmeter, vilken myckenhet läser kunna godtagas, kan efter ett genomsnittspris av 10 kronor per kubikmeter kapitalbehovet beräknas till 30 000 000 kronor. Medelsbehovet torde icke behöva påverkas av de eventuella krav på uppfyllande av statlig garanti för inlösen av ved, vilka även böra tillgodoses av dessa medel. Det synes sålunda kunna uppskattas till 30 000 000 kronor.

De av industrikommissionen och vednämnden gjorda beräkningarna för omkostnader i samband med den statliga veduppköpsverksamheten föranleda icke någon erinran från min sida. För detta ändamål böra därför anvisas 2 000 000 kronor under elfte huvudtiteln å driftbudgeten för budgetåret 1940/41.

Vad slutligen angår de tvångsåtgärder, som kunna komma i fråga för att de avsedda resultatena skola uppnås, erinrar jag om att jag i propositionen nr 171 till årets riksdag framhållit, att dylika åtgärder komme att medföra vissa kostnader för statsverket samt att jag senare skulle återkomma till frågan om finansieringen av tvångsavverkningarna. Enligt lagen den 12 april 1940 om skyldighet att avverka ved till avsalu åligger det skogsvårdsstyrelse att biträda vid tillämpningen av lagen. För detta biträde bör ersättning beredas styrelserna av statsmedel. Dylik ersättning synes böra utgå, sedan det visat sig i vilken omfattning skogsvårdsstyrelsernas medverkan blir erforderlig. För bestridande av dessa ersättningar bör finnas ett särskilt förslagsanslag å driftbudgeten. Storleken av detta synes i enlighet med förslag från centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund kunna bestämmas till 150 000 kronor.

Jämväl för täckandet av de kostnader, som en eventuell tvångsavverkning kan medföra för staten, nämligen avverkningskostnader och ersättning till skogsägaren, måste medel stå till buds. Industrikommissionens och vednämndens beräkningar rörande storleken av den vedmängd, som kan komma att utvinnas medelst tvångsåtgärder och genomsnittspriset per kubikmeter för sålunda erhållen kvantitet anser jag mig böra biträda. För kostnader för eventuell tvångsavverkning böra alltså 7 000 000 kronor anvisas.

De medel som i enlighet med det anförda komma att erfordras för den föreslagna låneverksamheten, för inköp och inlösen av ved samt för kostnader för eventuell tvångsavverkning skola samtliga anvisas å kapitalbudgeten. Med hänsyn till de olika åtgärdernas inbördes sammanhang synes det lämpligt att bibehålla den nuvarande anordningen med gemensamt anslag för de skilda åtgärder till tryggande av vedförsörjningen, som äro av natur att ge till resultat en tillgång i statens hand. Anslaget bör anvisas å kapitalbud-

geten. Storleken av detta kan således beräknas till (10 000 000 + 30 000 000 + 7 000 000 =) 47 000 000 kronor. Anslaget torde kunna benämnas Reglering av vedproduktionen.

Under åberopande av vad sålunda anförts och under framhållande att proposition i ärendet torde jämlikt § 54 riksdagsordningen kunna avlåtast utan hinder av att den för propositioners avlämnande till riksdagen stadgade tiden gått till ända hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved för budgetåret 1940/41 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av kronor 2 000 000,

dels till Ersättning åt skogsvårdsstyrelser för visst biträde vid vedavverkning för budgetåret 1940/41 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av kronor 150 000.

dels ock till Reglering av vedproduktionen för budgetåret 1940/41 å kapitalbudgeten under fonden för förslag till statsverket anvisa ett reservationsanslag av .. kronor 47 000 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställer förordnar Hans Maj:t Konungen att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlåtast till riksdagen.

Ur protokollet:
Curt Nordwall.